

tationen af design & kunsthåndværk, arkitektur, litteratur og billedkunst er til gengæld ikke nogen skønsom blanding. Den er bare uskøn. Ingen film, ingen speak, ingen 3D-animationer, ingen hyperlinks til den officielle hjemmeside, ingen mulighed for panorering – i stedet 12 lysbilleder. Ved litteraturdelen er der oftest blot et lysbillede af forfatteren, i enkelte tilfælde også faksimile fra kladden til det kanoniserede værk. Ved præsentationen af Herman Bangs *Ved vejen*, der handler om stationsforstander Bai, er der et lysbillede af Skørpings stationsbygning. Lysbillederne er ligegyldige, og de tilføjer ikke noget, som bogen ikke allerede har vist.

Bogen om den danske kulturkanon er indbydende, når man kigger på den, farveprægtig, rigt og smukt illustreret. Men den er uhomogen i sin form og for homogen i behandlingen af indholdet.

Kulturkanonen har sin egen officielle hjemmeside, www.kulturkanon.kum.dk. Her kan man studere de værker, som er udvalgt til kulturkanonen, og læse om de forskellige udvalg og deres begrundelser. Derudover er følgende hjemmesider om kulturkanonen værd at besøge: www.kulturkanon.dk, www.dr.dk/kanon, www.kb.dk/kanon og <http://uvm.gonesurfing.dk>, der indeholder inspiration og forslag til, hvordan man kan anvende kulturkanon i undervisning. Når der nu findes udmærkede hjemmesider med begrundelser, inspiration og forslag, så kunne man

med fordel have medtænkt den interaktive del i tilblivelsesprocessen. I selve bogen nævnes hjemmesiderne ikke. Når Jørn Lund som formand for kanonudvalgene skriver, at bogen er tænkt som ”inspiration for den enkelte i arbejdet med at finde frem til den personlige kanon”, så kunne det have været nyttigt, hvis den dannede lægmand – via en bedre udviklet interaktiv del – på en raffineret måde kunne have haft muligheden for at generere sin egen kanon i samarbejde med bogens autoriserede. Til sidst i bogen er der tre blanke sider. Er de mon tiltænkt egen pen, så man kan nedskrive ”den personlige kanon”, som Jørn Lund altså anbefaler i sit forord?

Martin Blok Johansen

Skønhed – et must for seriøse visdomsstræbere!

Dorthe Jørgensen: Skønhed – En engel gik forbi, Aarhus Universitetsforlag, 2006, 232 sider, 198 kr.

Dorthe Jørgensen har udgivet essaysamlingen *Skønhed – En engel gik forbi* på Aarhus Universitetsforlag som del af serien UNIVERS. Bogen er velredigeret og grundigt korrekturlæst – alt i alt en lækker bog at få i hånden.

Gennem bogens 17 essays forfølger Jørgensen spørgsmålet om skønheden ud fra det standpunkt, at det

skønne, eller mere præcist erfaringen af skønhed giver mennesket indsigt i, at noget – først og fremmest – har værdi i sig selv og ikke bare som middel for noget andet. Erfaringen af det i sig selv anerkendelsesværdige begrundet vigtigheden af at forske i skønhed og besvarer Jørgensens indledningsspørgsmål: “Hvorfor spille tiden på skønhed i en verden fuld af problemer?”

Bogen lever op til UNIVERS’ målsætning om at formidle forskning i tilgængelig og fængende form, men hvis man tror, bogen er ”Jørgensen light”, tager man fejl. Den filosofiske afhandling er erstattet af essayet, fordi det ”er tættere på tænkningens egen puls, end filosofiske afhandlinger er”. Jørgensens essaysamling antciperer en idé om skønhedserfaring og om tænkning, som meget vel kan beskrives med de ord af Lukács, hun selv anvender: Den er udtryk for ”intellektualiteten og begrebsligheden som sentimental oplevelse”. Jørgensen siger indledningsvis: ”Verdens problemer er formentligt først løst den dag, hvor alle har tilegnet sig skønhedserfaringens skjulte visdom: At der faktisk er noget, som har værdi i sig selv” og eksemplificerer sin tænkning med beskrivelser af personlige skønhedserfaringer. Det kunne være sentimentalt at tale om at løse verdens problemer, men essaysamlingen er ikke sentimental, den er en tænkning, hvis puls er igangsat af Jørgensens hjerteblood, og det gør den fremragende.

Jørgensens filosofisk begrundede skønhedsforståelse indkredses i første del gennem fem kapitler, der samtidigt giver et idéhistorisk vue over forståelsen af skønhed og skønhedserfaring i kunst og tænkning. I anden del afsøger bogen, de skønhedsforståelser, der er virksomme i blandt andet naturvidenskab, politik og organisationsteori og sætter dem i relation til idéhistoriske forståelser af det natur- og det kunstske. Tredje del viderefører første dels filosofiske refleksioner over skønhedserfaringen og afslutter bogen med essayet ”Tankens skønhed”, der tillige begrundet vælger af den essayistiske form.

I det første essay præciserer Jørgensen sin forståelse af skønhed over for en mere gængs opfattelse af begrebet, der bliver for snævert, hvis det udelukkende er centreret om skønhedsdealer.

Gennem de følgende fire essays differentieres skønhedsbegrebet, blandt andet præciseres det, at den skønne form ikke udelukkende skal betragtes som noget ydre, men i forlængelse af den pythagoræiske tradition som forholdet mellem en tings dele, altså dens væsen. Dette væsen, der fra Platon og op gennem idéhistorien blev begrebet som en indre formdannende kraft, som lader skønheden komme til syne i ydre form, er det i sig selv anerkendelsesværdige, som skønhedserfaringen åbenbarer.

Med tanken om en genstands væsen er Jørgensen fremme ved titlen på bogens tredje essay, “Det skønnes

idé”, der med udgangspunkt i Platon beskriver det skønne som det fælles ved skønne ting, det de alle har del i, nemlig det skønnes idé. Platon får sin vægtige plads i skønhedens idéhistorie i kraft af sin skelnen mellem sanselig og transcendent skønhed. Med denne skelnen udformer han en skønhedsmetafysik, der får afgørende betydning for både Marsilio Ficino og F. W. J. Schellings forståelse af hvad en idé er – og for Jørgensens forståelse af sig selv som idéhistoriker.

Således diskuterer bogen som en del af spørgsmålet om skønhedsforståelsen, det tilbagevendende spørgsmål om, hvad idéhistorie er. Med udgangspunkt i idéforståelsens historie frem til og med Kants æstetik begrundet Jørgensen sin opfattelse af, at idéhistorikeren må beskæftige sig med ideer med, at denne beskæftigelse er fornuftens anliggende, altså et anliggende for det, som transcenderer, hvad der kan begribes med forstanden. Kant kalder fornuftens begreber for ideer, og holder vi op med at reflektere over disse, kunne vi i følge Jørgensen lige så godt nedlægge ikke bare idéhistorie, men hele humaniora, hvorved den videnskab, der stod tilbage, ville begrænse sig til forstandens til tider fattige rige.

Med bogen gives der altså et filosofisk begrundet svar på spørgsmålet om, hvad idéhistorie er, og begrundelsen står tillige naturligt sammenflettet med differentieringen af skønhedsforståelsen. Ideen udgør, til trods for at den er menneskeskabt,

noget uforanderligt, der er forudsætningen for at kunne betragte tingene i det perspektiv, der lader os erkende deres egengyldighed.

Dermed ikke sagt, at Jørgensen forestiller sig, at vi nu alligevel kan erkende tingen i sig selv. Derimod beskriver hun med Kant, at skønheden eksisterer som et spil mellem forstand og indbildningskraft og denne frie udveksling er skønhedserfaringens struktur. Jørgensen følger, hvordan Kants tanker videreudvikles i fænomenologisk retning hos blandt andre Heidegger og Benjamin, hvor erfaring kommer før opdelingen i subjekt og objekt i en livgivende mimetisk aktivitet, forstået som det at blive et med genstanden. Denne rus-agtige fornufterkendelse er i dagligdagen undtagelsen snarere end reglen, men den gør sig eksempelvis gældende i forelskelsen, hvor subjektet er optaget af den udvalgte i en grad, der gør, at det kan siges at være ude af sig selv. På samme måde åbner skønhedserfaringen den afgrænsning, der ellers konstituerer et subjekt og stimulerer erkendelsen af et anerkendelsesværdigt, varigt mere.

Hermed er Jørgensen endnu en gang tilbage ved spørgsmålet om berettigelsen af at forske i skønhedserfaring. Kant betragter det skønne som symbol på det gode og betegner erfaringen af skønhed som den rene smagsdom. Smagsdommen har etiske perspektiver, fordi den bevirker en forandring af mennesket, der i kraft af skønhedserfaringen bliver i stand

til at realisere det gode, da den skaber vished om, at en sådan virkeliggørelse er mulig. Også her følger Jørgensen os gennem idéhistoriens fortolkning af skønhedserfaringens forandrende karakter, begyndende hos Platon og frem til Heidegger, Benjamin og Gadamer. De sidstnævnte tematiserer den forandring, skønhedserfaringen foranlediger, som en stræbende proces. Skønhedserfaringen begribes som en processuel begivenhed, hvor det skønne, i den tid erfaringen står på, finder bo i subjektet. Herudfra mener Jørgensen, at skønhedserfaringens forandrende karakter består i, at den åbner det formålsrettede perspektiv mod en bredere horisont, der lader det betragtede være, hvad det er, ikke i sig selv (Jørgensen forestiller sig ikke, at vi erkender transcendent ideer), men i sit samspil med den livgivende opmærksomhed en bredere horisont tildeler. Dette samspil kan også betegnes som en fælles væren, en fornemmelse af en meningsfuld sammenhæng, som med Jørgensen: "vækker det afgrundsdybe spørgsmål om, hvad mening overhovedet er, samtidigt med at den sætter verdens meningsløshed i kritisk perspektiv".

Med en parafrasering af Lukács udtrykker Jørgensen essays sanserfaringer, ikke af fænomenerne, men af formerne i et samspil mellem hjerteblod og tænkningens klarhed.

Jørgensen hjerteblod er af så høj en temperatur, at det heldigvis præger hendes tænkning. Et sted i bogen beskriver hun en af sine egne skøn-

hedserfaringer med ordene: "Jeg var i himlen, som jeg betragtede, og dog samtidigt på altanen, hvor jeg så samme himmel smile forunderligt til mig i min opmærksomhed". I en verden, hvor meget få ser skævt til forskning blottet for hjerteblod, er det modige og ambitiøse formuleringer, der let kan affejes som pladder-romantisk uendelighedslængsel og fantasier om en bedre verden. Men egentligt kun, hvis man ved meget lidt om romantikken og afgjort kun indtil man læser Jørgensen's bog. *Skønhed – En engel gik forbi* forsøger at begribe skønhedserfaringens struktur med stadig reference til ideen, som den udspringer af erfaringen. Jørgensen's hjerteblod er formentligt katalysator for hendes tænkning, men hun vil til enhver tid give Hegel ret i, at "die Wärme des Bluts macht's nicht allein". Der er fuldt filosofisk belæg for hver en dråbe. Tilbage er det kun at sige: Læs bogen – den er et must have for visdomsstræbere!

Gitte Tofterup

En indlejret utopi

David Held: Kosmopolitik. Essays. Tekst-udvalg og introduktion ved Mikkel Thorup, Aarhus Universitetsforlag, 2006, 402 sider, 348 kr.

Kosmopolitik er en samling med essays og interview (fra 1992 frem til 2004) af og med den engelske sam-